

Yayına Geliş Tarihi: 25/07/2018
Yayına Kabul Tarihi: 30/07/2018
Online Yayın Tarihi: 31/07/2018

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt: 2, Sayı: 4, Yıl: 2018, Sayfa: 52-64
ISSN: 2587-2206

Konut Alanlarının Oluşumunda ve Kullanımında Sosyo- Ekonomik Faktörlerin İrdelenmesi: Edirne-Binevler

Hatice KIRAN ÇAKIR*

Özet

Kullanıcıların eğilimleri, alışkanlıkları, inançları yani sosyal yapılarındaki farklılıklar, değişik konut ve konut alanlarının oluşmasına veya oluşturulmasına neden olurlar. Kullanıcılarının sosyo-ekonomik yönlerinin konut alanlarına ne şekilde yansıdığını, günümüzde de fonksiyonlarını sürdürmekte olan alanlarda tespit ederek, yeni oluşturulacak konut alanlarının planlamasında dikkat edilmesi gereken faktörleri vurgulamak ve çözüm yolları önermek araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Örneklem alan olarak; yeni imar düzenleri ile oluşturulmuş Edirne-Binevler konut alanı seçilmiştir. Alanın seçilme nedeni; konut edinecek olanların kendilerinin programı saptamalarına ve tasarıma eleştiri yolu ile katılmalarına ülkemizdeki “ilk örnek” olmasıdır. Alan ve konutların planlama çalışmalarına geçilmeden önce kullanıcı büyüklüğü göz önüne alınmış; kullanıcıların sosyo-ekonomik ve kültürel yapıları incelenmiş ve yapılan bu araştırma ve çalışmalar doğrultusunda da planlamaya geçilmiştir. Araştırmada; uzman ekiplerce tasarlanıp uygulaması yapılan Binevler konut alanı ile günümüzde kullanıcılarına hizmet vermeye çalışan Binevler arasında farklılaşma olup-olmadığı incelenmiştir. İnceleme, kalitatif ve kantitatif yöntemler kullanılarak yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda alanda farklılığın olduğu; farklılığın oluşmasındaki en büyük etkenin sosyo-ekonomik faktörler olduğu ve mevcut politikaların da bu değişikliği desteklediği tespit edilmiştir.

*Anahtar kelimeler: Binevler, konut alanı, sosyo-ekonomik faktörler
R000, R210, R290*

Examination of Socio-Economic Factors in The Formation And Use of Housing Settlements: The Case of Edirne- Binevler

Abstract

Users' tendencies, habits, beliefs and other factors which emanate from social structure bring about the variations in the production of housing settlements. The purpose of this research is to inquire how socio-economic factors influence the formation of dwellings by focusing on the settlements which have been functioning to this end for some time and to develop policy proposals for the planning of future settlements. The case of Binevler housing settlement in Edirne is chosen as the subject of the research. The reason of this choice is that this settlement is the first example in Turkey where the users were allowed to participate in the preparation of the program and the design process. The size of the households was taken into consideration and the socio-economic and cultural background of the users were analyzed before the location choice and the planning process. This reasearch examines whether there is any difference between Binevler housing settlement as it was planned and constructed in the past and the same settlement which is used by different users today. The research is conducted by the application of qualitative and quantitative research techniques. The findings of the research displayed that there are certain differences between the past and the current state of the settlement and the main sources of these differences are socio-economic factors and, in addition, that the existing policies support the ongoing transformation.

Key words: Binevler, housing settlement, socio-economic factors

Yazar Notu: Bu çalışma; Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü'nde yapılmış/yayınlanmamış Hatice KIRAN'ın "Konut Alanlarının Oluşumunda Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Yeri ve Önemi" başlıklı, Tez numarası 35164 olan, yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

*Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Edirne / Türkiye, hkiran@trakya.edu.tr

GİRİŞ

Konut alanları; toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısının fiziksel faktörler ile mekânda bütünleşmesinden meydana gelirler. Konut alanlarının oluşumunda etkili olan faktörleri; fiziksel, sosyol ve ekonomik faktörler olarak ayrılabilir. Fiziksel faktörler konut alanlarının biçimsel yönünü belirlerken, sosyal

ve ekonomik faktörler de bu biçimsel oluşumda, kentsel toplumun ve kullanıcıların sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarının etkilerini yansıtır. Sosyal ve ekonomik faktörler; konut alanlarının oluşmasında ya da oluşturulmasında etken olan diğer faktörlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Konut alanının bütünlük olgusu, bu faktörle tamamlanır.

Konut alanları, belirli bir bütünlüğe sahip, sosyal olguların düzenlendiği, fiziksel organizasyonun bir planlama birimidir. Planlama, “insanın 24 saatlik günlük hayatındaki temel fonksiyonlar ve gereksinimlerini karşılamak” temel fikri üzerine oturmaktadır. Konut alanlarının planlanması ise “düzen altına alınan çevrenin, planlama amaç ve kararlarına uygun olarak tasarlanışının anlatımı” olarak tanımlanmaktadır (Göçer, 1979:145).

Kent bütününde konut alanlarını; yeni imar düzenleri ile oluşturulan, eski ve geleneksel karakterli olan, plan dışı gelişim gösteren (gecekondu) ve karışık özellik gösteren konut alanları olarak gruplamak mümkündür.

Özellikle yeni konut alanlarının oluşturulmasında, yaşama fonksiyonları olarak isimlendirilen; barınma-çalışma-dinlenme-egitim-ulaşım-haberleşme-donatım ve alt yapı olarak özetlenen; temel fonksiyonların birlikte planlanması gerekmektedir. Bu planlamada, alanın kullanıcılarının sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerinin önceden belirlenebilmesi, özellikli bir araştırma gerektirmektedir.

Planlamanın hedefi; iktisadi gelişmeye imkan sağlamayı, kentleşme ve sanayileşme hareketlerini düzenlemeyi, konut ihtiyacına en düzenli ve adil bir şekilde çözüm getirmeyi, insan hayatına değer ve anlam kazandırmayı, mevcut değerleri koruyacak şekilde yönetilmesini sağlamak olarak kabul edilmelidir (Cansever, 1992:127). Bu nedenle konut alanlarının planlama ve düzenlemesi, geniş bir çalışma çevresinin toplam bir ürünü olmalıdır.

Kullanıcılarının sosyo-ekonomik yönlerinin konut alanlarına ne şekilde yansıdığını, günümüzde de fonksiyonlarını sürdürmekte olan konut alanlarında tespit ederek, yeni oluşturulacak konut alanlarında dikkat edilmesi gereken faktörleri vurgulamak ve bu tür alanların oluşturulması için çözüm yolları üretmek gerekmektedir.

EDİRNE BİNEVLER KONUT ALANI

Örnek konut alanı olarak, yeni imar düzenleri ile oluşturulmuş Edirne-Binevler konut alanı seçilmiştir. Alanın seçilme nedeni; planlama çalışmalarına geçilmeden önce kullanıcı büyüklüğünün göz önüne alınmış olması, kullanıcıların sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarının incelenmesi ve yapılan bu araştırma ve çalışmalar doğrultusunda da planlamaya geçilmiş olmasıdır.

Binevler konut alanının, “planlamaya geçilmeden önce, araştırma-tasarım sürecinde, toplu konut girişimleri arasında özel bir yeri bulunmaktadır. Çünkü bu alan, konut edinecek olanların programı saptamalarına ve tasarıma eleştiri yolu ile katılmalarına “ilk örnektir” (Bektaş, 1978:45).

Edirne kentinin güney doğusunda, kent merkezine 3 km uzaklıkta bulunan Binevler Konut Alanı, Fatih Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır (Resim 1, 2, 3).

Resim 1. Edirne Binevler konut alanının kent içindeki konumu

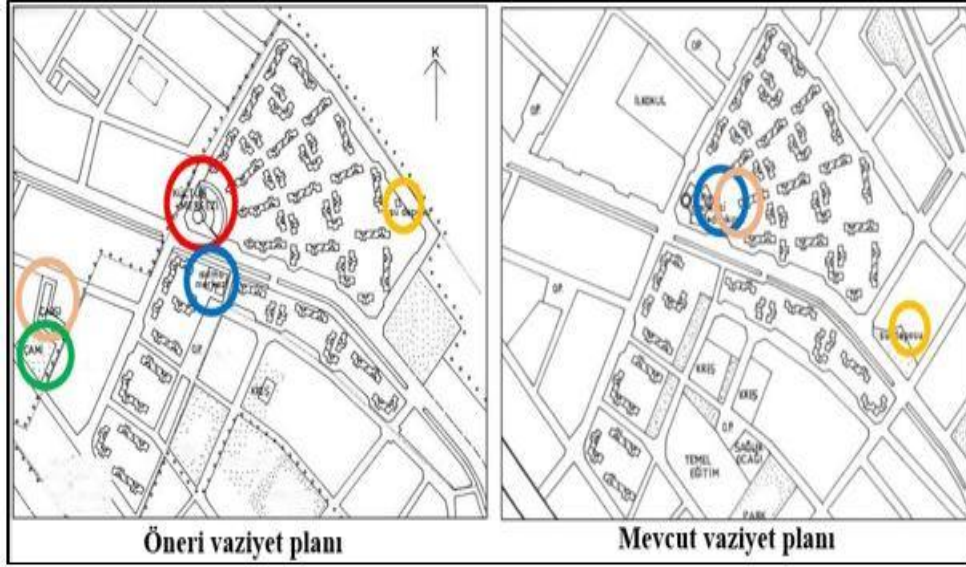
Resim 2. Binevler konut alanının genel görünüşü

Resim 3. Konutlardan görünüş

Mimar Cengiz Bektaş ve ekibine verilen projenin ön çalışmalarına 1973 yılında, inşaatına 1976 yılında başlanmıştır. Binevler Konut Alanı'nın planlama ve uygulamasına yönelik çalışma, yaklaşık üç yıl süre ile pek çok araştırmacının da katılımı ile irdelenmiş ve kullanıcıların gereksinmelerine en uygun seçenekler üretildiği öne sürülmüştür. Özellikle kullanıcıların sosyo-ekonomik yapısının incelenmesine ilişkin anket çalışmasının uygulanması, katılımcılığın sağlanmasındaki uğraşlar, maket örneklemelerine kadar varan, konutların tanıtılma çabaları, çalışmalardan bazılarındandır. Projelendirme aşaması tamamlanıp uygulama aşamasına gelindiğinde inşaat; 2490 sayılı İhale Kanununa göre ihaleye çıkarılmıştır. Bu kanuna göre mimarın yetkileri azaltıldığından Cengiz Bektaş a göre; "o güne kadar yapılan tüm çabaları sıfıra indirgenmiştir. Nitekim evlerin birinci katı çıktığı zaman, kullanıcılarda %30 'u değişmiştir. Yani kendileri için çalışılan kullanıcıların yerine, başka kesimden kullanıcılar gelmiş, toplumdaki değer düşmelerinden spekülatif meta yaratılmıştır"(Bektaş, 1982:10).

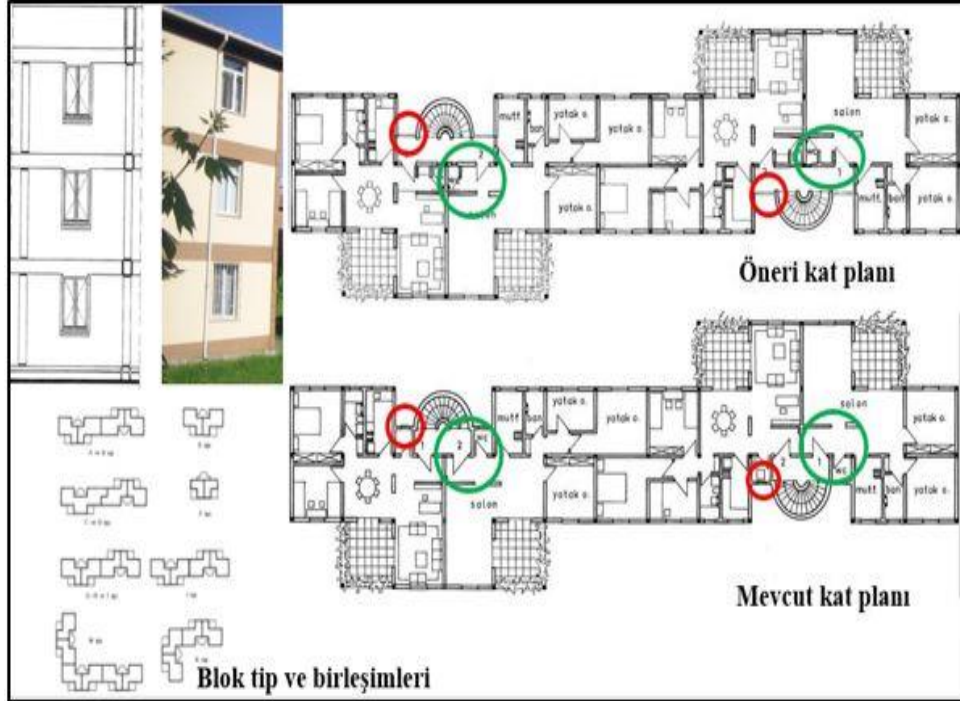
Bunların yanı sıra uygulama aşamasında, Binevler konut alanı; vaziyet planından konutların planlamalarına, malzeme seçiminden estetik görünümüne kadar birçok değiştirilmelere maruz kalarak ilk özelliklerini kaybetmeye yüz tutmuştur. Hazırlanan vaziyet planında, 172 blok düşünülmüştür. Fakat günümüzde 168 blok vardır. Isıtma merkezi ve su deposu olarak önerilen alanlar, başka yerlerde konumlandırılmıştır. Kültür Merkezi adı ile düşünülen sosyal donatılar hiç yapılmamış, bu alan için önerilen yere, ısıtma merkezi ile birlikte küçük bir çarşı inşa edilmiştir. Öneri vaziyet planında bulunan, konut alanı için gerekli diğer kentsel donatıların (dispanser, okul, park,... vb.) bazıları tamamen iptal edilmiştir (Bektaş, 1979:56), (Resim 4).

Resim 4. Konut alanının öneri ve mevcut vaziyet planları

Konutların plan türleri ve cephelerinde de farklılıklar bulunmaktadır. Ekip tarafından başlıca üç tip konut planı hazırlanmış, dairelerin birleşmelerine bağlı olarak bunlar çoğaltılmış ve 13 değişik tip (A,B,C,D,...,M) konut planı önerilmiştir. Fakat günümüzde başlıca iki tip konut planı uygulanmış; yaşlı ve yeni evliler için tasarlanmış olan iki odalı plan tipi (F tipi) uygulanmamıştır. Uygulanmış olan diğer planlarda da bazı değişiklikler yapılmıştır (Resim 5).

Uzman bir ekip tarafından hazırlanan planlar tam anlamı ile uygulanmadığından tasarlanan Binevler ile günümüzde kullanıcılarına hizmet vermeye çalışan Binevler arasında belirgin bir farklılaşma meydana gelmiştir.

Resim 5. Konut alanındaki öneri ve mevcut, cephe ve kat planları

YÖNTEM

Edirne Binevler Konut Alanı, günümüzde üç kısımdan meydana gelmektedir. Bunlar; 1.,2., ve 3. kısımlar olarak isimlendirilmişlerdir. Araştırma, Binevler 1. kısım adı ile anılmakta olan, yoğun araştırma ve çalışmalar sonucunda yerleşime açılan, eski adı ile "Sınırlı Sorumlu Edirne Cumhuriye Mahallesi" ile sınırlandırılmıştır. Çünkü Binevler'in diğer yerleşim alanları, zamanla başka kooperatifler yolu ile buradaki arazilerin imara açılmasından sonra inşa edilmişlerdir. Bu nedenle diğer kısımlar araştırma dışında bırakılmıştır.

Alanın mevcut kullanıcıları (1994 yılında) ile anket yapılarak o zamanın (1973 yılında) uzman ekiplerince tasarlanan Binevler konut alanı ile mevcut kullanıcılarına hizmet vermeye çalışan Binevler Konut Alanı arasında sosyo-ekonomik olarak belirgin bir farklılaşma olup-olmadığı incelenmiştir. Ayrıca mevcut kullanıcıların, yaklaşık yirmi yıl önce yapılan konut ve konut alanından memnuniyetleri araştırılmıştır.

Kullanıcıların sosyal ve ekonomik yapısı ile demografik yapının tespitinde Binevler Yönetim Kurulu arşivinden yararlanılmıştır. Kullanım ve konut alanı

özelliklerinin belirlenmesi ile kullanıcı görüşlerinin tespitinde ise kullanıcılar ile anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması kantitatif ve kalitatif araştırmalar olmak üzere iki araştırmadan oluşmaktadır.

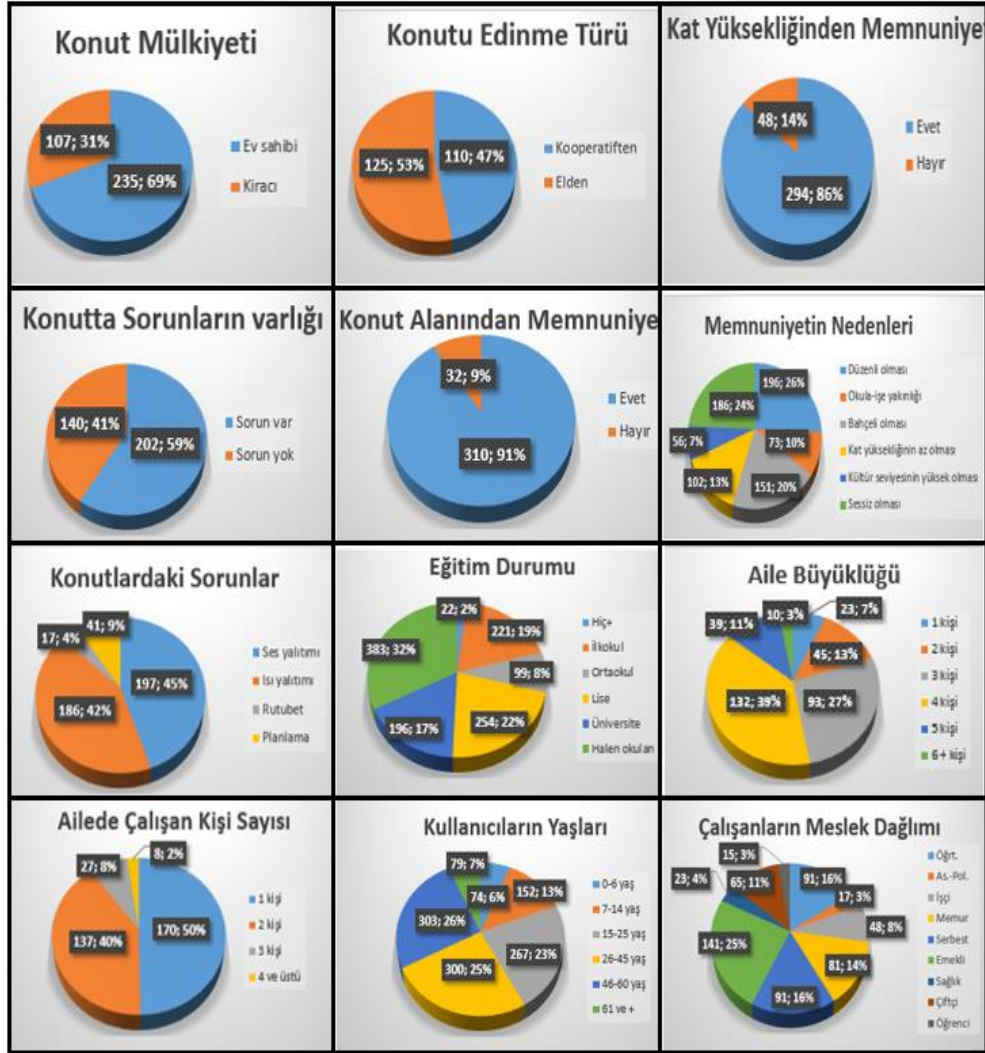
Kantitatif araştırmalar, nicel verilerin istatistik analiz yöntemlerine göre sınıflandırılarak incelenip, sonuçların aynı yöntemlerle gruplandırılması ile yapılan sentezlerdir (Ülker, 1992:49). Bu nedenle alanda uygulanan anket formunda mevcut kullanıcıların;

- aile yapısını (aile büyüklüğü, yaş, cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, meslek, vb.),
- ekonomik durumunu (aylık gelir, çalışan kişi sayısı, ek gelir durumu, gelirin tüketim içindeki dağılımı vb.),
- sosyal özelliklerini (konut alanının tercih etme nedenleri, komşuluk ilişkileri, anlaşmazlıkları çözme yolları, vb),
- mevcut konutun fiziksel özelliklerini (konutun mülkiyet durumu, konutu alma biçimleri, mevcut konutta oturma süreleri, mevcut konutun kat yüksekliği, yapı niteliği vb. yönlerden),
- konutun kullanım özelliklerini (oda sayısı ve yeterliliği, ısınma vb.),
- konut alanının değerlendirmesini (alandan memnun-memnun olmama ve nedenleri, yeşil alanların bakımı ve kullanımı, alandaki donatıların yeterlilik düzeyi, alandaki sorunların çözüm önerileri)

ölçmeye yönelik açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşturulan sınıflamalar yapılmıştır.

Alanda, 96'sı üç katlı 72'si tanesi dört katlı olmak üzere, her katı iki daireli olan 168 blok bulunmaktadır. Bu bloklardaki 576 daire kullanıcısından 342'si anket formunu cevaplandırmıştır. Anketi cevaplama oranı % 59.4'tür. Anket kapsamına alınan 342 dairede toplam 1175 kişi yaşamaktadır. Anketi her daireden 18 yaşından büyük bir kullanıcı cevaplandırmıştır. Mevcut kullanıcıların anket verilerinden bazıları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Alanda yapılan anket verilerinden bazıları

Kalitatif araştırmalar, çeşitli nedenlerden dolayı kantitatif araştırma yönteminin yapılamadığı ya da tek başına yetersiz kalabileceği düşünülen yerlerde gerçekleştirilmektedir. Bu araştırmalar, nicel ve kesin sonuç vermezler. Ancak mevcut durumun oluşum nedenlerini, ilişkiler mekanizmasının kurallarını ve geleceğe ilişkin yorumların yapılabilmesini sağlarlar (Ülker, 1992:59). Bu tür araştırmalarda standart anket formu yerine önceden çeşitli yöntemlerin kullanılması ile hazırlanmış bir görüşme çerçevesi paralelinde derinlemesine görüşmeler yapılmaktadır. Bu görüşmeler konu ile ilgili olduğu düşünülen, görüş bildirecek kişilerden (muhtar, postacı, yönetici vb.) oluşmaktadır.

Alanda uygulanan kalitatif araştırma için, kantitatif araştırmadaki sınıflamalar çerçevesinde, Binevler Kooperatif Yöneticisi, muhtar ve ticaret birimlerinden iki işletmeci ile görüşme yapılarak, bu kitlenin gözlemleri ile düşünceleri değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede ayrıca kantitatif araştırma için hazırlanan anket formundaki “konutun kullanım özellikleri ve konut alanının değerlendirilmesi” sınıfında yer alan soruların yanıtlarından da yararlanılmıştır.

BULGULAR

Alanda yapılan anket çalışmasının sonucunda, elde edilen verilerin değerlendirilmesi ile Binevler Konut Alanı'nda (1. kısım); konut, kullanıcı, konut ve konut alanı koşullarına ilişkin aşağıdaki sonuçlar tespit edilmiştir:

1. Kullanıcıların %65,8'i “çekirdek aile” olarak ifade edilen, anne, baba ve bir veya iki çocuktan oluşan ailelerdir. Bu nedenle üç veya dört odalı olarak yapılmış olan konut tiplerinin yeterli olduğu anlaşılmıştır.
2. Kullanıcıların %25,8'inin 46-60 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, emekliliği yakın ya da emekli olan (%24,7) kesimin çoğunlukta olduğu görülmüştür.
3. Kullanıcıların % 21,6'sı lise mezunudur. Ayrıca alandaki 1175 kullanıcının % 32,6'sı eğitimine devam ettiği belirlenmiştir.
4. Kullanıcıların % 40,1'inin iki maaşlı olduğu, ekonomik açıdan sıkıntı çekmedikleri anlaşılmıştır.
5. Kullanıcıların konut alanına yerleşme nedenleri iki grupta toplanmıştır. Bunlar; Edirneli olup, konut alanının yeni ve düzenli olduğunu düşünerek başka mahallelerden gelenler (% 37,4); diğeri ise 1990 yılı ve sonrasında Edirne'ye gelenlerdir (%24,3). Bu kullanıcıların da % 29,8'i kentin başka mahallelerinde kendilerine göre daha iyi ve uygun fiyat ile konut bulamadıkları için alana yerleşmişlerdir.
6. Konut alanındaki kullanıcıların % 68,7'sinin ev sahibi olduğu; bunların da % 53,2'sinin kooperatifin amacı olan ilk kullanıcılar olmadığı, ilk üyelere satın alanlar olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin amaçladığı kullanıcılar artık alanı kullanmadığından konut alanının amacına ulaşım ulaşmadığına karar vermek mümkün olamamıştır. 1973 yılındaki başlangıcından 1994 yılına kadar geçen süreçte konut alanında oturan kullanıcıların oranının % 19,6 olduğu belirlenmiştir.

7. Konut alanındaki kullanıcılar arasında fazla anlaşmazlık olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle konut alanındaki komşuluk ilişkilerinin iyi olduğunu söylemek mümkündür.
8. Kullanıcıların, konutlarının düzeni ve kat yüksekliğinden memnun oldukları, fakat konutların malzeme kalitesi ve konfor koşullarından memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Özellikle konutların ısı ve ses yalıtımı yönünden sorunlu olduğu belirlenmiştir.
9. Kullanıcılar; bahçeli, az katlı, düzenli olduğunu belirttikleri ve sessiz olduğunu düşündükleri konut alanından memnun olduklarını belirtmişlerdir (% 90,6). Fakat bu olumlu yönlerinin yanı sıra konutların estetik açıdan kötü olduğunu, alanın çevre düzenleme ve bakımı yönünden yetersiz olduğunu vurgulamışlardır.
10. Kullanıcılar; konut alanında faaliyet yapılabilecek sosyo-kültürel donatıların (sinema, tiyatro, eğlenme vb.) yeterli olmadığını, bunların olması halinde konut alanından daha fazla memnun olabileceklerini belirtmişlerdir.
11. Kullanıcılar; konut alanında yeterli görmediklerini söyledikleri, faaliyet ve düzenlemelerin yerel yönetimler tarafından ve birlikte çalışılarak (katılımcılık ve organizasyon ile) düzeltilebileceği konusunda fikir birliği içindedirler. Bu da, özellikle yeni yerleşim ve toplu konut alanlarında katılım ve organizasyonun önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

SONUÇ

Yeni konut alanlarında; kullanıcı büyüklüğü göz önüne alınarak, kullanıcıların sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarının irdelenip, yapılacak araştırma ve çalışmalar doğrultusunda planlamaya geçilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırma sonucunda; Binevler Konut Alanı'nın planlanma aşamasında bu verilere dikkat edildiği ve konut-konut alanının bunlar göz önünde bulundurularak tasarlandığı tespit edilmiştir. Bütün dezavantajlarına rağmen (alt ve üst yapı, ısı ve ses yalıtımı, çevre düzeni vb.); kuruluşundan yirmi yıl sonra yapılan bu araştırmaya göre; memnuniyet nedenlerinin; konutların bahçeli olması, kat yüksekliğinin fazla olmaması ve alanda yeterli ulaşım ağının bulunması (yay-taşıt) olduğu anlaşılmıştır. Binevler konut ve konut alanı, yirmi yıl sonraki kullanıcılarına da gerekli hizmeti verebilmektedir. Alanın planlanma özelliklerine bakıldığında; ileriki yıllarda da kullanıcılarına, aynı memnuniyetle bu hizmeti verebileceği tahmin edilmektedir.

Konut alanını daha iyi konuma getirmek ve eksik yönlerini düzenleyebilmek için öncelikle belediye ve konut alanı yönetim kuruluna görev düşmektedir. Yöneticilerin, kullanıcılar ile birlikte çevre düzenlemelerini tamamlamaları; belirli zamanlarda kullanıcıları, faaliyetler yaparak ya da belli konuları tartışıp görüş alış-verişi yapmak amacı ile toplantılar düzenlemeleri, kullanıcıların alanı sahiplenme ve önemseme oranını yükseltecektir.

Planlama, disiplinler arası bir çalışmadır. Plancı-uygulayıcı-yasa birlikte hareket etmelidir. Böylece ilk planlandığı gibi daha güzel ve kullanıcılarına daha iyi hizmet veren konutlar ve konut alanı yaratılmış olacaktır. Konut ve konut alanı; onu kullanan kullanıcılarının sosyo-ekonomik ve kültürel yönleri ile doğrudan bağlantılıdır. Kullanıcı değişikliğini önlemek için, bu alanlarda ortaya çıkacak spekülasyon ve rant kazanma olayının, konut alanlarının oluşturulma aşamasında kontrol altına alınması gerekmektedir. Çıkan ya da çıkarılacak olan yasalar, kalıcı ve belirleyici olmalı, kullanıcı ve plancı arasında bir uçurumun oluşmasına neden olmamalıdır.

Konut-kullanıcı, kullanıcı-konut alanı arasındaki ilişki ne kadar yoğun ve memnuniyet verici olursa, bu konut alanlarında yaşayanlar da sosyal yönden o kadar rahat ve huzurlu olacaklardır. Toplumunu oluşturan kullanıcılarıdır. Bu nedenle; yapılmış olan konut alanları, yerel yönetimler ve kullanıcı katılımı da sağlanarak yeniden gözden geçirilip, eksik görülen yönler tamamlanmalı; yeni yapılması düşünülen konut alanları da kullanıcıların sosyal yönlerine en iyi hizmet verecek şekilde, onların da katılımı sağlanarak düzenlenmelidir.

Sağlıklı, dengeli, bilinçli ve mutlu bireylere sahip toplumların daha ileri ve uygar olacağı unutulmamalıdır. Toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısını, fiziksel faktörler ile mekanlarda bütünleştirip konut alanlarına yansıtma gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Bektaş, C. (1978). Türkiye’de Toplu Konut Sorununa Bir Yaklaşım Örneği: Edirne S.S. Cumhuriye Mahallesi Araştırma ve Yaklaşımı. *Mimarlık*, 78/3, 45-52

Bektaş, C. (1979). *Mimarlık Çalışmaları, Proje Uygulama 2*, Ankara:Yaprak Kitapevi.

Bektaş, C. (1982). Deneyimlerimizin Gösterdikleri, *Mimarlık*, 82/1, 10-12

Cansever, T. (1992). *Şehir ve Mimari Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.

Göçer, O. (1979). *Şehirciliğe Giriş*. Konya: Denizkuşları Matbaası.

Ülker, E. (1992). *İstanbul'da Konut Alanlarının Kullanıcı Değişim Süreci, Teşvikiye Örneği*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul (Tez no: 21895).